

яка направлена на активізацію використання досягнень науково-технічного прогресу, ін-

вестиційної діяльності та посилення державного регулювання кредитної політики.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підруч. / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 780 с.
2. Андрійчук В.Г. Обоснование показателей общего эффекта для оценки использования производственного потенциала / В.Г. Андрійчук // Экономические науки. – 1984. – № 6. – С. 43-50.
3. Гайдучкий П.І. Відродження МТС (Організація машинно-технологічних станцій в ринкових умовах) / П.І. Гайдучкий, М.І. Лобас. – К., 1997. – 508 с.
4. Донець Ю.Ю. Ефективність використання виробничого потенціалу / Ю.Ю. Донець. – К.: Знання, 1998. – 124 с.
5. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління: автореф. дис.... д-ра екон. наук: 08.07.01 [Електронний ресурс] / Є.В. Лапін; Нац. техн. ун-т «Харк. політехн. ін-т». – Х., 2006. – 36 с. / <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2006/06levfou.zip>.
6. Малиновський А.С. Системне відродження сільських територій в регіоні радіаційного забруднення : моногр. / А.С. Малиновський. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 604 с.
7. Микитюк В.М. Шляхи відродження галузі скотарства: основні детермінанти / В.М. Микитюк // Економіка АПК. – 2012. – №11. – С.29-36.
8. Россоха В.В. Формування і розвиток виробничого потенціалу аграрних підприємств : моногр. / В.В. Россоха. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 450 с.
9. Сахацький М.П. Проблеми відродження сільського господарства : моногр. / М.П. Сахацький. – К.: ІАЕ, 2000. – 304 с.
10. Статистичний щорічник Житомирської області за 2012 рік ; за ред. Л.О. Рижкової. – Житомир: Гол. упр.статистики у Житомир.обл., 2008. – 442 с.
11. Ходаківський Є.І. Синергетичні підходи до формування інтеграційних структур / Є.І. Ходаківський, В.В. Камінська, О.В. Мосієнко // Економіка АПК. – 2011. – № 1. – С.121-126.
12. Юрчишин В.В. Деякі питання відродження колективних сільськогосподарських підприємств України, що опинилися на межі банкрутства / В.В. Юрчишин // Економіка України. – 1995. – № 9. – С. 62-67.
13. Юрчишин В.В. До проблеми кадрового забезпечення реформування аграрних відносин / В.В. Юрчишин // Економіка АПК. – 1998. – №6. – С.76-83.
14. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / О.С. Федонін, І.М. Рєпіна, О.І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2004. – 316 с.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2013 р.

*

УДК 005:339.137.2:637.1

О.М. ЗГУРСЬКА, аспірант*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції молокопереробних підприємств

Постановка проблеми. Молочна галузь України є однією з пріоритетних галузей харчової промисловості. На нинішній час основними проблемами є низька якість сировини та її невідповідність міжнародним стандартам. Внаслідок цього конкурентоспроможність української молочної продукції залишається на низькому рівні. Загострення

конкурентної боротьби за збут продукції змушує виробників постійно шукати нові можливості й резерви для її збуту, удосконалювати технологію з метою створення високоякісних товарів. Актуальність цієї проблеми, стрімке перетворення її з науково-теоретичної на гостро практичну визначаються не тільки на внутрішньому ринку України, а й тими глибокими змінами, які відбуваються у сучасній системі міжнародних економічних відносин і спрямовані на формування нового міжнародного поділу

* Науковий керівник – С.І. Чеботар, кандидат економічних наук, професор.

© О.М. Згурська, 2014

праці та нового механізму розподілу світового доходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання конкурентоспроможності продукції молокопереробних підприємств присвячені праці таких вітчизняних учених, як М.М. Ільчук [5], В.К. Збарський [4], М.А. Місевич [4], П.А. Лайко [7], П.М. Скрипчук [12], П.Т. Саблук [11], В.І. Бойко [11], В.М. Бондаренко [2], В.В. Касянчук [6], С.В. Васильчак [3], Л.І. Боженко [1], О.Й. Гута [1], а також іноземних авторів [14–19].

Мета статті – дослідити фактори забезпечення конкурентоспроможності продукції молокопереробних підприємств, визначити шляхи її підвищення.

Виклад основних результатів дослідження. Конкурентоспроможність товару є не що інше, як можливість його успішного продажу на даному ринку в певний момент часу. В.К. Збарський [4, с. 248] дав таке формулювання конкурентоспроможності: «...це можливість суб'єкта виробляти кон-

курентоспроможну продукцію й успішно протистояти на відповідному ринку».

Забезпечення та поліпшення якості молочної продукції має велике значення як для підприємств галузі, так і для споживачів, а також для економіки в цілому. Велику роль у забезпеченні якості та, як результат, конкурентоспроможності молокопродукції відіграють стандартизація, сертифікація й системи управління якістю. Під стандартизацією розуміють діяльність зі встановлення у нормативних документах певних вимог (норм, правил і характеристик) для гарантування: безпеки продукції (послуг) для навколишнього середовища, життя, здоров'я та майна споживачів; технічної й інформаційної сумісності; взаємозамінності продукції, якості продукції та послуг відповідно до рівня розвитку науки і техніки.

Стандартизація здійснюється з метою збереження унікальних натуральних якостей молочної продукції. Проте в Україні тривалий час були відсутні стандарти якості на молочну продукцію, яка поліпшується з кожним роком (табл. 1).

1. Якість молока, проданого сільськогосподарськими підприємствами на переробку молокозаводам по ДСТУ 3662-97, % до загальної кількості

Сорт молока	Рік									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Екстра	х	х	х	х	х	0,2	1,9	2	2,1	2,2
Вищий	12,2	15,2	16,9	18,8	26	28	29	33	33	36
Перший	76,1	73,9	73,4	68,6	65,9	62,1	61,3	59,45	59,2	56,2
Другий	10,2	9,4	8,7	10,1	6,9	8,0	6,8	4,5	4,0	4,1
Несортове	1,5	1,5	1	2,5	1,5	1,5	1	1	1,8	1

Джерело: Сформовано автором за джерелом [8].

Згідно з даними таблиці 1, 2012 рік відзначився виробництвом сорту молока «Екстра» на рівні 2,2%, що на 100% більше, ніж у 2003 році. Вищий сорт має у своєму активі 36% усіх виробничих потужностей Київської області. Перший сорт знизився до 56,2%, в результаті чого можемо припустити, що молочна сировина, яка йшла на виробництво молока першого сорту, за рахунок впровадження нових технологій та обладнання виходить із виробництва як молоко вищих сортів. Виробництво несортового молока з кожним роком зменшується і становить 1%, що порівняно з 2003 роком на 0,5% менше.

Сертифікація є одним з важливих факторів, що впливає на конкурентоспроможність

товару (молока та молочної продукції), і як результат – на конкурентоспроможність молокопереробних підприємств [9].

Сертифікація має відповідати обов'язковим вимогам норм і стандартів, що діють в Україні, й підтверджуватися сертифікатом або свідченням про визнання іноземного сертифіката. Згаданий сертифікат повинен бути виданий або визнаний Державним комітетом України по стандартизації, метрології та сертифікації, або уповноваженим (акредитованим) їм органом.

Для Київської області, яку ми досліджуємо, система сертифікації, зазначена у шести підприємствах, визначає потенціал на ринку молока та молочної продукції (табл. 2).

2. Молокопереробні підприємства, в яких запроваджено систему управління якістю (ISO, HACCP), підконтрольних Державній службі ветеринарної медицини в Київській області станом на 01.01.2013 року

№ п.п.	Підприємство	Форма власності	№ підприємства	№ підприємства, наданий для експортування продукції	Система управління якістю (ISO, HACCP), термін дії атестату	Вид діяльності (+/-)			
						заготівля молока	випуск готової продукції	експорт готової продукції	Примітка
1	«Білоцерківський молочний комбінат»	ТОВ	10-01-65 МР	10-01-65 МР	ISO 9001:2009 №UA 2.044.5859-11 від 30.03.2011р.по 30.03.2016р.;ISO 22000:2007 №UA 044 СУБХЛ 003-11 від 30.03.2011р. по 30.03.2016р.	+	+	+	
2	Філія ПАТ «Яготинський маслозавод» «Яготинське для дітей»	ПАТ	ЄДРПОУ 00446003	-	ISO 9001:2009 ДСТУ 22000:2007	-	+	-	
3	«КАГМА»	Прив.		-	ДСТУ-ISO9001 :2009 (ISO 9001:2008 ITD №UA2/044/06146-11 діє до 17.08.2013 р.	+	+	-	
4	«Яготинський маслозавод»	ПАТ	00446003	-	ISO 9001:2008 від 17.07.2010 по 14.07.2013	+	+	-	
5	«Вімм Біль Дан України»	ПАТ	10-10-21-48МР	-	ISO 9001:2000 До 30.06.2011р.	+	+	+	
6	«Кардінал»	ТОВ	10-22-10-МР	-	ГОСТ -11041 ДСТУ-6003:2008	+	+	-	

Джерело: Сформовано автором за джерелом [13].

Під управлінням якістю продукції розуміють постійний, планомірний, цілеспрямований процес впливу на всіх рівнях на фактори та умови, який забезпечує створення продукції оптимальної якості й повноцінне її використання [9, с. 132].

Саме тому актуалізуються фактори, під впливом яких формується якість продуктів молочної промисловості. Систему забезпечення якості та безпеки молочної продукції умовно можна поділити на п'ять частин:

хороша практика гігієни (Good Hygiene Practice (Ghp));

належна виробнича практика (Good Manufacturing Practice (GMP));

коло управління (Chain control (CC));

контроль якості (Quality control (QC));

аналіз небезпек по критичних контрольних точках (Hazard Analysis by Critical Control Points (HACCP)).

Розглянемо кожен із складових.

GHP – хороша гігієнічна практика. Одна з найголовніших складових успіху – висока

санітарна культура виробництва. Одержання високоякісних молочних продуктів може бути досягнуто тільки при чіткій організації протиепідемічних та гігієнічних заходів.

GMP – належна виробнича практика. Передусім, це чітка організація виробничих процесів, дотримання технологічних регламентів, параметрів миття й дезінфекції обладнання, але не тільки. Дотримання виробничої дисципліни досягається не лише порядком дій кожного працівника, регламентованим посадовими інструкціями або інструкціями на робочих місцях. Особиста відповідальність працюючих, суворий контроль із боку керівника підприємства і начальників підрозділів – запорука випуску продукції гарантованої якості [1, с.114].

CC – ланцюжок контролю (відстеження шляху проходження від сировини й основних компонентів до готової продукції (від постачальника до споживача)). Найчастіше у підприємстві вхідний контроль сировини зводиться до контролю окремих зразків

(або, наприклад, до контролю за окремими показниками), а одержаний результат поширюється на всю партію. Але, як показує практика, не завжди якість усієї партії продукції відповідає проаналізованому контрольному зразку. Або кратність дослідження показників безпеки багатьох інгредієнтів – 1 раз на квартал, тоді як через виробництво проходить набагато більша кількість партій цих товарів. Дуже часто тривалість випробувань не може вплинути на долю партії продукції, яка вже реалізована. Тому важливою складовою входного контролю є послідовна і постійна робота з постачальниками, яка дає змогу спрогнозувати якість сировини, що надходить підприємству, та своєчасно вжити заходів щодо запобігання надходження неякісної сировини.

QC – контроль якості. Кожне підприємство самостійно будує свою виробничу діяльність, а отже, повинно мати власний пакет документів, що регламентують виробничу діяльність і покликаних забезпечити якість та безпеку продукції, що випускається. В основі цих документів повинні бути вимоги державних нормативних актів. Інструкції мають включати опис повних і докладних дій по кожному виробничому процесу, кожному продукту. Контроль якості сировини та готової продукції в підприємстві здійснюється відповідно до Виробничої програми лабораторного контролю, погодженої з центром держсанепідемонгляду.

НАССР – аналіз ризиків і контроль у критичних точках. Істотною частиною цієї загальної системи менеджменту якості є система ХАССП, сутність якої полягає у виявленні небезпечних факторів, що впливають на безпеку продукції, яка виробляється. Запровадження даної системи дає можливість підприємству ефективно використовувати всі технічні ресурси для забезпечення безпеки продукції, що випускається, починаючи від закупівлі сировини й закінчуючи продажем готової продукції [1, с.135]. Належним чином проведене вивчення критичних контрольних точок при аналізі небезпечного фактора уможливорює встановити причини, що безпосередньо впливають на безпеку продукту. Важливим моментом у процесі запровадження системи управління якістю є реєстрація і документування (опис бізнес-процесів), які використовуються для підтвердження своєчасності дій, вжитих для забезпечення необхідних заходів щодо зведення до мінімуму ризику настання небажаної події.

Ще одним важливим фактором конкурентоспроможності молочної продукції є упаковка. Конкурентоспроможність будь-якої продукції може бути визначена тільки в результаті її порівняння з іншим товаром, а отже, є його відносним показником. Якщо конкурентоспроможність продукції висока, необхідно забезпечити достатньо масовий її випуск та поставку на ринок, щоб повністю задовольнити попит, який збільшується. Якщо цього не забезпечити, потенційні покупці будуть вимушені купувати товари конкурентів, і тоді підприємство нестиме збитки. Гарна упаковка виділяє продукт із числа йому подібних та, за інших однакових умов, забезпечує продукту перевагу споживача. Загальновідомий факт, що 99,9% товарів запроваджуються на ринок із метою за якнайменший період часу одержати якомога більший прибуток. Один із постулатів товаровиробників – бізнес повинен бути прибутковим. Але зовсім не обов'язково вкладати великі суми коштів у розробку й виробництво упаковки, щоб одержати високий прибуток, адже вся суть питання полягає в тому, для якого продукту планується розробити упаковку та на кого даний продукт розрахований [10, с. 192 – 194].

Одним із найважливіших факторів якості й збереження продукції є якість пакувального матеріалу, яка залежить від технології виробництва полімерного матеріалу, базової полімерної сировини та її компонентів, умови розфасовки молочного продукту, терміну й умови зберігання матеріалу тощо. Найважливішою функцією упаковки є збереження товару при несприятливих зовнішніх впливах; безпека для упакованих товарів, а також сумісність упаковки і товару, оскільки в цьому полягає функціональне призначення упаковки. Отже, щоб товар був конкурентоспроможним, необхідно оптимізувати всі ланки виробничого циклу товару так, щоб ціна продукції відповідала її якості та щоб товар був доступним для споживача [12].

Нині одним із вирішальних критеріїв поліпшення якості молочної продукції є якість молочної сировини. З молока низького гатунку неможливо виробити широкий асортимент продукції, особливо молочних продук-

тів для дітей. В Україні вимоги до якості сирого молока не такі жорсткі як в ЄС і допускають перевищення європейських показників у кілька разів (табл. 3).

3. Порівняння вимог вітчизняного стандарту та директив ЄС щодо якості молочної сировини

Показник	Нормативний документ						
	ДСТУ 3662-97			Директива ЄС	Норвегія, Ве- лика Британія	Данія	США
	гатунок молока						
	вищий	1	2				
Кількість соматичних клітин, тис. / см ³	400	600	800	Менше 400	Менше 150	Менше 200	Менше 225
Кількість мікробних клітин, тис. / см ³	300	500	3000	Менше 100	Менше 20	Менше 30	Менше 10

Джерело: Сформовано автором за джерелом [10].

Як видно з даних таблиці 3, допустимий вміст бактерій у вітчизняному молоці значно перевищує міжнародні нормативи й робить його непридатним для виробництва продукції, конкурентоспроможної на міжнародних ринках, тобто українське молоко вищого класу відповідає за параметрами якості європейському молоку нижчого класу, ще прийнятному для переробки.

Щодо молока I та II сорту, то воно взагалі непридатне для європейських молокопереробних підприємств. Адже термін «стандартне молоко», що використовується в молочній галузі в різних країнах, розуміється як молоко із вмістом жиру та білка 4,2 і 3,4% відповідно. При цьому вміст бактерій в 1 л молока не має перевищувати 25 тис. од., а соматичних клітин – 250 тис. Стосовно України, то ці показники значно нижчі, масова частка жиру й білка в молоці знаходиться на рівні 3,5 і 2,8% відповідно [10].

Із розширенням Євросоюзу на Схід нашим виробникам вийти на зовнішній ринок через чітко сформовану систему захисту внутрішнього ринку країн – сусідів України за рахунок сертифікації продукції та стандартів екологічної якості буде неможливо. Дослідження показало, що із загального обсягу сировини, яка надійшла на промислову переробку, майже 70% – молоко другого гатунку, яке одержане з приватних господарств, де утримують 1-2 корови. Норми доїння та зберігання, які передбачають охолодження сировини до 4° С, в цих господарствах не витримуються. Тому молоко закупають або другим гатунком, або як негатункове і

потребує додаткових витрат на очищення, пастеризацію, що в подальшому позначається на вартості готової продукції [10].

Аналіз факторів, які формують якість молочної продукції, уможливив зробити висновок, що виробництво якісного молока забезпечується чіткою системою господарських, зоотехнічних, ветеринарних та техніко-технологічних заходів, які попереджують причини й визначають критичні точки, а також методи усунення можливих відхилень від заданих параметрів у всьому харчовому ланцюзі.

Однією із нагальних проблем залишається управління якістю в молокопереробних підприємствах, оскільки менше третини з них мають сертифіковані системи управління якістю. Процес гальмується консервативними методами управління, а також високою вартістю процедури. Часто сертифікація має декларативний характер. Тому необхідно забезпечити лідерство керівництва у політиці якості в підприємстві, відповідальність кожного працівника за виготовлену продукцію. Також потрібно оптимізувати весь ресурсний потенціал з метою підвищення конкурентоспроможності продукції та максимального задоволення споживачів. Розширення ринків збуту у вітчизняному й світовому економічному просторі, підвищення авторитету підприємств та іміджу України вимагають прискорення процесу гармонізації національного законодавства відповідно до європейських і світових вимог [9, с. 159].

Конкурентоспроможність молочної продукції характеризує ступінь відповідності функціональних, економічних, комерційних та інших властивостей вимогам споживачів і визначає частку ринку, яка притаманна даній продукції й перешкоджає перерозподілу ринку на користь конкурентів.

Для підвищення конкурентоспроможності продукції молокопереробного підприємства можна запропонувати такі заходи загального та спеціального характеру:

ефективний контроль і постійне відновлення виробничої складової, застосування сучасних техніки й технологій на виробництві, впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій;

управління вхідними і вихідними інформаційними потоками (про стан ринку, діяльність конкурентів, потреби й бажання споживачів) для ефективнішого прийняття рішень;

запровадження ефективної політики ресурсозабезпечення;

контроль фінансового стану підприємства, управління інвестиціями;

ефективне управління трудовим потенціалом підприємства, вивчення психологічних факторів та їхнього впливу на діяльність співробітників;

розробка довгострокових і короткострокових стратегій, планування й прогнозування діяльності, поліпшення системи управління підприємством;

удосконалення організації виробництва і праці, методів технічного контролю, підвищення кваліфікації кадрів, дотримання технологічної та виробничої дисципліни, забезпечення загальної культури виробництва.

Інтеграція України до СОТ, стратегічний курс на набуття членства в ЄС ставлять перед вітчизняним виробником молочної продукції нові завдання. Одним із головних завдань є необхідність дотримання всіх нормативних вимог, що висуваються до молочної продукції не тільки на рівні національного законодавства, а й тих, що передбачені міжнародними технічними регламентами. Саме тому для активізації процесу управління якістю в Україні потрібні такі умови, як державна підтримка молокопереробних підприємств, запровадження наукових роз-

робок в управлінські, технічні та технологічні процеси, безперервне навчання персоналу, забезпечення реального зв'язку між споживачами й постачальниками. Також необхідно забезпечити зростання поголів'я і продуктивності молочного стада на основі поліпшення племінної роботи через широке охоплення всіх підприємств селекційно-племінною справою, створення повноцінної кормової бази [5, с. 59]. Важлива роль має відводитися забезпеченню державної підтримки товаровиробників у придбанні машин та обладнання для молочних ферм через механізми здешевлення за рахунок бюджетних коштів.

Висновки. Молочна продукція є предметом конкурентної боротьби індивідуальних домогосподарств та агропромислових об'єднань, виробників звичайних і генетично модифікованих продуктів.

Складна структура ринку відкриває підприємствам молокопереробної галузі широкі можливості для унікального позиціонування й забезпечення конкурентоспроможності їхньої продукції, адже жодне молокопереробне підприємство не може бути успішним на всіх сегментах ринку молока та молокопродуктів. Рівень диверсифікації й фінансові параметри діяльності підприємства, його партнерська база та інші чинники повинні забезпечувати цілісність функціонування й сприйняття споживачами образу та товарів кожного конкретного виробника. В нинішніх умовах господарювання особливості актуальності набувають питання щодо підвищення конкурентоспроможності продукції молокопереробних підприємств.

Таким чином, підвищення конкурентоспроможності молочної продукції – це не тільки запровадження високих стандартів, а й підтримка виробників і допомога їм у вдосконаленні управління виробництвом, освоєнні передових технологій та модернізації обладнання. Для економіки в цілому підвищення конкурентоспроможності молочної продукції означатиме посилення позицій вітчизняних молокопереробних підприємств як на внутрішньому, так і на світовому ринках; розширення можливостей для виходу на зарубіжні ринки, характерні високою платоспроможністю; розвиток торгової та

економічної співпраці; поліпшення інвестиційного клімату, що принесе додаткові надходження засобів в економіку країни, сприя-

тиме її оздоровленню, зміцненню і розвитку конкурентоспроможного молокопродуктового підкомплексу АПК України.

Список використаних джерел

1. *Боженко Л.І.* Управління якістю, основи стандартизації та сертифікації продукції /Л.І.Боженко, О.Й.Гута – Львів, 2001. – 172 с.
2. *Бондаренко В.М.* Розвиток ефективного виробництва молока та його промислової переробки в Україні / В.М. Бондаренко // Економіка АПК. — 2008. — № 5. — С. 61-64.
3. *Васильчак С.В.* Формування ринку молока в Європейському Союзі: уроки для України / С.В. Васильчак // Економіка АПК – 2005. – № 5. – С.139 – 143.
4. *Збарський В.К.* Конкурентоспроможність високотоварних сільськогосподарських підприємств / В.К. Збарський, М.А. Місевич; за ред. професора В.К. Збарського. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 310 с.
5. *Ільчук М.М.* Виробництво молока та ринок молочних продуктів / М.М. Ільчук. – К.: Аграрна наука, 2001. – 218 с.
6. *Касянчук В.В.* Проблеми безпечності української молочної продукції / В. Касянчук // Продукты & Ингредиенты. – 2008. – №5. – С.54-56.
7. *Лайко П.А.* Безпека харчування – запорука здоров'я / П.А. Лайко, М.Ф. Бабієнко, Є.А. Бузовський // Економіка АПК. – 2004. – № 10. – С. 37-46.
8. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/>.
9. *Никитин В.А.* Управление качеством на базе стандартов ISO 9000:2000 / В.А. Никитин. – СПб. : Дрофа, 2002. – 272 с.
10. *Отенко І.П.* Управління конкурентними перевагами підприємства: наук. вид. / І. П. Отенко, Є. О. Полтавська. – Харків: ХНЕУ, 2005. – 212 с.
11. Ринок продовольства: проблеми формування і розвитку / за ред. П.Т. Саблука, В.І. Бойка, М.Г. Лобаса. – К.: Укр ІНТЕІ, 1993. – 236 с.
12. *Скрипчук П.М.* Социально-экономические основы экологической сертификации в Украине / П.М. Скрипчук // Устойчивое социально-экономическое развитие региона: Междунар. науч.-практ. конф. Гродно, 16-17 мая 2008 г. – Гродно ГрГУ им. Я. Купалы / П.М. Скрипчук. – Гродно: ГрГУ, 2008. – В 2 ч. Ч. 1. – С. 167-172.
13. Статистична інформація [Електронний ресурс] / матеріал Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
14. Association Ukrainian Agribusiness Club (UCAB), 2008. Dairy industry: Ukraine. – 2007. Logos. Kyiv.
15. *Ilchuk V., Radko V.*, 2008. Strategic Tasks of Dairy Farming. Dairy industry: Ukraine. – 2007. Logos. Kyiv, p. 44-48.
16. *Kotler P., Keller K. L.*, 2009. Marketing Management, 13 th edition. Pearson Education International.
17. *Niviyevskiy O., Iliencko I. and Ryzhkova M.*, 2008. Dairy Supply Chain in Ukraine: Bottlenecks and Direction For Development. Poster Paper presented at IAMO Forum 2008, Halle, Germany.
18. *Szabo G.G., Popovics P.*, 2009. Possible ways of market coordination and integration in the Hungarian dairy sector.
19. *Velthuis A.G.J. and M.A.P.M. van Asseldonk*, 2010. Process audits versus product quality monitoring of bulk milk.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2013 р.

*

УДК 65.012.12:338.434:330.341

*Л.М. ЗАДОРЖНА, аспірант**
Вінницький національний аграрний університет

Створення науково-технічної продукції та обсяги фінансування інноваційної діяльності в Україні

Постановка проблеми. Потенційні можливості розвитку й ефективності виробництва визначаються передусім науково-

технічним прогресом, його темпами і соціально-економічними результатами. Чим цілеспрямованіше та ефективніше використовуються новітні досягнення науки й техніки, які є першоджерелами розвитку продуктивних сил, тим успішніше розв'язуються пріоритетні виробничі та соціальні завдання

* Науковий керівник – О.Г. Шпикуляк, доктор економічних наук, старший науковий співробітник.

© Л.М. Задоржна, 2014